

Jonáš 1 (Na útěku)

I. Prázdninový začátek ...

Letní prázdniny jsou v plném proudu. A také náš dnešní příběh začíná prázdninově. Prorok Jonáš si vybírá dovolenou, volno od Hospodina.

Vzít si prázdniny od Pána Boha? To se zdá být jako nesmysl. I když nejenom v našem sboru to někdy tak v létě vypadá. Skončí se veškerá pravidelná shromáždění v týdnu, vyučování náboženství i biblické hodiny a nedělní škola. A kostelní lavice zejí v létě ještě větší prázdnotou než obvykle - ovšem to by bylo téma pro jiné kázání... A proč bych to ostatně vykládal vám, kteří jste dnes přišli ... Vraťme se tedy raději zpátky k Jonášovi...

II. Člověk na útěku ...

Ono totiž v jeho případě vlastně nejde o žádné prázdniny. Spíše to vypadá, že dává Pánu Bohu ze svého života na hodinu výpověď. Prchá před Hospodinem, aby se před ním definitivně skryl.

Co to může být za člověka, který utíká před Bohem? Známe zločince, kteří prchají před zákonem a spravedlností. Slyšíme ovšem také o obětech zločinců, které opouští své domovy a hledají bezpečné útočiště. Ale co člověk, který prchá před Bohem – proč utíká a kam? Co ho k takovému jednání vede?

Jisté je, že to nemůže být člověk, jemuž by byl Bůh lhostejný. Takových lidí je asi v naší společnosti většina. Bůh je jim lhostejný, nepřemýšlí o něm, věci víry je nezajímají. Ale ti nikam neprchají. Cítí se být Bohu dostatečně vzdáleni a tak nemají k nějakému útěku důvod...

Od Boha naopak utíká člověk, který se mu cítí být nebezpečně blízko. Zná ho, ví o něm, něco spolu už prožili. Ale nyní z nějakého důvodu už nemůže Boží blízkost snést ...

Co může být důvodem k takovému útěku? Třeba vlastní vina. Provinění, jež si člověk v sobě nese a nemůže ho unést. Ani se z něj jako evangelík nemůže vyzpovídat.... Nevěří Bohu, že by mu mohl v jeho trápení pomoci, nebo mu dokonce odpustit a tak před ním prchá ...

Nemusí to být to ovšem jenom vlastní provinění, ale třeba také neštěstí, jež člověka zasáhlo. Anebo znechucení nad stavem společnosti či světa a výčitka Bohu, že takový stav věcí dopouští

Může to být ovšem i strach z Božích soudů - když člověk vidí Boha jako nesmlouvavého a krutého soudce, před nímž není možné obstát. Nejen Martina Luthera přivedlo takové vidění Boha načas i k myšlence, že by bylo lepší, kdyby žádný Bůh nebyl...

Může to však být nad druhou stranu i představa (či dokonce snad zkušenost!), že Bůh je příliš laskavý a milosrdný - zejména k lidem, kteří si to ale vůbec nezaslouží a tak je vlastně nespravedlivý. Snad právě tento pocit byl důvodem Jonášova útěku (Jon 4,2) ...

Jonáš byl ovšem Boží muž, prorok. A tak je jeho útěk především desercí z Božích služeb. Prchá před zcela konkrétním úkolem, k němuž byl povolán.

A tak místo na Východ - do Ninive, míří na Západ - k moři...

III. Jonáš na moři ...

Má to svoji logiku. Moře totiž nebylo pro Židy tím, čím je pro nás - oblíbenou prázdninovou destinací (nebo alespoň místem, jež bychom snad jednou chtěli navštívit...). Židé se moře (v hebrejštině JAM) báli. Bylo pro ně opravdu „jámou“ - bezednou hlubinou a tůní, sídlem netvorů a démonů. Místem Bohu nepřátelským, kde se snad sám Bůh rozhodl nebýt a nepanovat ...

S mořem tak nechtěli mít Hebrejové nic společného. Žili raději v judských horách, na pahorcích kolem Jeruzaléma, lovili ryby na jezeře - a pokud přece z důvodů hospodářských moře potřebovali, přenechávali plavbu na něm pohanům - zejména libanonským Féničanům nebo později Řekům....

A tedy právě tam - na moře - chce Jonáš před Bohem uprchnout. Nestačí mu však jenom to. Nechce jenom prchnout na moře, ale chce po něm doplout až do Taršíše, kde podle židovských představ končil svět, a byla brána do podsvětí. Tam se (snad) před Hospodinem ukryje, tam k němu nedolehne slovo Božího povolání ...

IV. Úkryt před bouří či Bohem ...

Jonášova představa, že před Hospodinem lze uniknout, se však brzy ukáže jako bláhová. Najde sice loď, která má do Taršíše namířeno, ale sotva vyplují, moře je zachváčeno silnou bouří. Takovou, že i zkušení námořníci dostanou strach. Bojí si všichni na lodi, všichni - až na Jonáše. Ten schází do podpalubí a usne tam ...

Jonášův příběh v tomto obraze tvoří zajímavý protiklad k textu o *Utišení bouře* z (Markova) evangelia. I v něm někdo klidně spí, zatímco loď se zmítá na vlnách. Je to Boží syn Ježíš a spí klidně uprostřed bouře proto, že si je jistý Boží přítomností a blízkostí. I uprostřed bouře důvěřuje Bohu - svému Otci; věří a nebojí se. Je přesvědčen, že ve všem je dobře ukryt v jeho laskavých rukách ...

Jonáš naopak tvrdě spí z přesvědčení, že se z Boží moci vymanil, že na něj Bůh už nemůže, že v lodním podpalubí našel bezpečný úkryt nikoliv před bouří, ale před Hospodinem ...

V. Boží volání a chvála pohanů

Z jeho spánku ho probouzí volání pohanského kapitána: *Vstávej, ospalče!* Je to volání do služby a k modlitbám za záchranu lodi. Jonáše ovšem do služby a k modlitbám volá pohanský námořník.

Je to paradox. Boží prorok, který před Bohem utíká, je volán nazpět nevěřícím. Možná i my, můžeme ze světa slyšet někdy podobné volání:

Přestaňte bažit po majetku a restitucích a soustředte se na svoje vlastní poslání: na kázání evangelia a službu chudým, pokřikují dnes po nás mnozí (i neznabozi)...

Přestaňte milovat věci tohoto světa, výtobytky moderní doby a služte pravému Bohu, volají na nás evropské křesťany evropští muslimové ...

To si křesťan a chodíš do kostela, když se takhle chováš, když děláš tohle nebo ono, pokřikuje po nás leckdo ...

Jsou to všechno jen liché výkřiky pohanů, nad kterými můžeme jen mávnout rukou, anebo bychom je měli vzít vážně?

V Jonášově příběhu jsou to právě pohané, kteří plní Boží vůli...

Nejprve o nich slyšíme - jakoby z dále – hned v úvodu. Slyšíme o velikém zlu, jež působili Asyřané z Ninive. Docela podobně, jak dnes slýcháváme - také zdáli - o zvěrstvech páchaných islamisty (třeba právě na území starověké Asýrie).

Z toho co slyšíme z médií, bychom si mohli snadno domyslet, že všichni pohané (nebo konkrétně: všichni muslimové) jsou jen zlé bestie a nezaslouží nic jiného, než být smeteni ze zemského povrchu....

Jenže pak se v dnešním textu setkáváme s pohany „zblízka“ - v postavách námořníků na lodi vezoucí Jonáše do Taršíše. A vidíme, že i oni sami jsou spíše oběťmi než viníky zla.

Zle a sobecky se tu naopak chová Boží prorok: spí v podpalubí a dlouhou dobu je mu zcela lhostejný osud lodníků na bárce vrávorající v rozbouřených vlnách... Zcela jinak se však námořníci zachovávají k němu. Dokonce, i když je jim vyjeveno, že Jonáš je viníkem jejich neštěstí, nevolí nejsnazší řešení, ale snaží se najít východisko. Rozmlouvají s Jonášem, modlí se ke svým - i k jeho Bohu - usilovně veslují směrem ke břehu... A to ještě i ve chvíli, kdy je sám Jonáš přesvědčuje, aby jej vrhli přes palubu do rozbouřených vln ...

VI. Poslední Jonášova skrýš

Ano, to je přání proroka, když zjišťuje, že Hospodinu neunikne plavbou po moři, že se neschová ve zdánlivě bezpečném podpalubí na pohanské lodi. Přeje si před Hospodinem ukrýt pod mořskou hladinu

To je ovšem až příliš krásně řečeno. Pravdou je, že Jonášova prosba - *Vezměte mě a uvrhněte do moře* - není ničím jiným, než výzvou k eutanázii, snahou

uniknout Bohu sebevraždou.... Ve vlastní zkáze a smrti se chce Boží prorok před Bohem skrýt.

A zdá se, že se mu to nakonec podaří. Pohanští námořníci - modlíci se k Hospodinu za odpuštění jej nakonec hodí přes palubu. Tam, v bezedné tůni, ve zkáze vědomí a úplné smrti už přece Bůh není. Tam konečně nalezne Jonáš bezpečnou, byť chladnou a tichou skrýš, tam konečně bude svému Bohu nadobro vzdálen.

Leč Hospodin Bůh dá brzo znamení - nejen pohanským námořníkům, nejen samotnému proroku, ale všem, kteří slyšíme jeho slovo, že i v těch nejhlubších hlubinách, i na dně, i v rokli šeré smrti, i v každé chvíli života, on stále zůstává jediným Pánem nade vším.

Modlitba: Dobrý a milosrdný Bože, buď nám nablízku, když tě hledáme, nevzdaluj se nám, ani když před tebou prcháme, zachraňuj nás svým milosrdenstvím, když toneme uprostřed bouře svých životů, vyrušuj nás z klidného spánku slovem milosti. Amen